

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ (ПРИНЦИПУ) ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: yar220195@gmail.com

Мета: наукове обґрунтування вибору принципу, яким має керуватися законодавець при виборі типу правового регулювання та удосконаленні механізмів державного контролю за дотриманням обмежень у сфері політичного фінансування, в тому числі регламентації порядку використання коштів державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій в Україні. **Методи дослідження:** аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, узагальнення. **Результати:** авторські висновки про принципи, які необхідно враховувати як критерій обрання типу правового регулювання відносин у сфері фінансування політичних партій. **Обговорення:** розв'язання проблеми визначення типу правового регулювання відносин у сфері фінансування політичних партій пов'язана із вірним визначенням правової природи політичних партій та законодавчо-встановленими обмеженнями щодо джерел їх фінансування.

Ключові слова: статутна діяльність; політична партія; фінансування; державне фінансування; типи (принципи) регулювання.

Постановка проблеми та її актуальність. Державна підтримка діяльності політичних партій є невід'ємною частиною сучасного європейського парламентаризму – одним із досягнень європейської демократії. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо запобігання та протидії політичній корупції», ухваленого Верховною Радою України 08.10.2015 р. (Закон № 731-VIII) запроваджено нові правила, що стосуються як питань фінансування політичних партій, так і радикальних змін у сфері забезпечення прозорості та підзвітності партій перед виборцями.

Міжнародний досвід показує, що основна проблема у забезпеченні прозорості та справедливості функціонування грошей у політиці пов'язана із законодавством, та безпосередньо його реалізацією. Головним у цьому процесі є орган державного контролю за політичними фінансами. Наразі, реалізацію функції держав-

ного контролю за дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій законодавець поклав на Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), а контроль за законним та цільовим використанням політичними партіями державних коштів – на Рахункову палату України та НАЗК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансування політичних партій окреслили предмет кандидатських дисертаційних досліджень фахівців у різних галузях знань: Світлана Кустова «Державне регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій: теоретико-методологічний аспект» (Kustova, 2020): наука державного управління; Сергій Обушний: «Фінансове забезпечення діяльності політичних партій в Україні» (Obushnij, 2008): економічна наука; Володимир Джуган «Конституційно-правові засади фінансування політичних партій в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз» (Dzhugan, 2017): юридична наука.

Проблематика вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо джерел та форм фінансування статутної діяльності політичних партій, механізмів державного контролю за законним та цільовим використанням політичними партіями державних коштів знайшла своє відображення у публікаціях І. Беззуба, О. Васильченко, О. Гой, Н. Захарченко, М. Коваль, В. Лебедюк, М. Обушного, С. Сон, В. Таран, І. Фещенко та інших.

Беручи до уваги сутність конституційно-правової природи політичних партій [1, с. 147] та необхідність дотримання вимог правового порядку в Україні [2, ст. 19], практичної необхідності набуває питання визначення типу правового регулювання відносин у сфері фінансування політичних партій в цілому та, зокрема, державного фінансування їх статутної діяльності.

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні визначеного принципу, яким має керуватися законодавець при виборі типу правового регулювання та удосконаленні механізмів державного контролю за дотриманням обмежень у сфері політичного фінансування, в тому числі, регламентації порядку використання коштів державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Залежно від пріоритету мінімальних правових способів впливу на суспільні відносини (дозволів / заборон) розрізняють два типи правового регулювання: 1) загально-дозвільний, що ґрунтується на принципі «дозволено все, що не заборонено законом»; 2) спеціально-дозвільний, що ґрунтується на принципі «дозволено все, що прямо прописано законом» / «заборонено все те, що прямо не дозволено законом». Домінування загально-дозвільного або спеціально-дозвільного типу правового регулювання зумовлюється впливом різних чинників, серед яких головним є особливості відносин, що регулюються правом.

Застосування конкретного типу правового регулювання покладено в основу формування засад правового порядку в Україні. Так, відповідно до Конституції України правовий поря-

док в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством (ч. 1 ст. 19: загально-дозвільний тип регулювання). Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України (ч. 2 ст. 19: спеціально-дозвільний тип регулювання).

При цьому застосований законодавцем термін «ніхто» відображає рівність перед законом усіх без винятку суб'єктів правових відносин як одного із основоположних принципів права. Ним охоплюються як органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи, так і підприємства, організації, установи, громадяни, іноземці, їх об'єднання [3, с. 138].

Що ж до питання про застосування конкретного типу правового регулювання до відносин у сфері фінансування політичних партій у межах встановленого конституційного порядку, концептуальне його вирішення залежить, у першу чергу, від розуміння правової природи, сутності політичних партій через призму положень вітчизняного законодавства, ключових міжнародних стандартів щодо статусу політичних партій та законодавчих обмежень на використання ними коштів державного фінансування в межах статутної діяльності.

Так, загальновідомо, що принцип «дозволено все, що не заборонено законом» характерний для фізичних осіб та суб'єктів, чий правовий статус врегульовується нормами приватного права. Тоді як статус суб'єктів публічного права передбачає застосування принципу «дозволено те, що прямо прописано законом» / «заборонено все те, що прямо не дозволено законом».

Щодо правової природи та сутності політичних партій. Політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [4, ст. 2]. Наведене законодавче визначення узгоджується із міжнарод-

ними стандартами щодо статусу політичних партій в цілому.

Зокрема, згідно з п.п. 9-10 Положення про правове регулювання політичних партій, прийнятого Венеціанською комісією (CDL-AD(2010)024) [5], політична партія – це добровільне об'єднання осіб, одним із завдань яких є участь в управлінні громадським життям, у тому числі шляхом висунення кандидатур на вільних і демократичних виборах. Політичні партії представляють собою колективну організаційну платформу для вираження основних прав особистості на об'єднання і на свободу висловлювання своєї думки. У такій якості вони визначаються Європейським судом з прав людини повноправними суб'єктами демократичного процесу [6; 7]. Більш того, партійні організації є найбільш поширеним інструментом участі у політичному житті і здійснення пов'язаних із ним прав.

Будучи основним елементом політичного життя плюралістичного суспільства, партії відіграють значну роль у формуванні інформованого і соціально активного контингенту виборців. На додаток до всього вищесказаного, політичні партії часто виступають як сполучна ланка між виконавчою і законодавчою гілками влади. У такій якості вони можуть ефективно сприяти встановленню першочерговості законодавчого процесу в рамках тієї чи іншої системи управління.

Таким чином, діяльність політичних партій напряму пов'язана зі сферою публічних відносин. Такі суб'єкти виконують посередницьку функцію між народом та публічною владою, створюючи в різноманітних формах умови для реалізації суспільно-важливих інтересів громадян.

Зазначена теза знайшла свій розвиток в іншому документі – Звід (Кодекс) рекомендованих норм в сфері діяльності політичних партій (CDL-AD(2009)021) [8]. Для цілей цього Кодексу політична партія є об'єднанням, завданням якого є представлення кандидатів на виборах для того, щоб бути представленими в політичних установах та здійснювати політичну владу на будь-якому рівні: на національному, регіональному та місцевому або на всіх трьох рів-

нях. Незважаючи на те, що в деяких країнах відсутні спеціальні законодавчі норми щодо політичних партій, більшість держав-членів Ради Європи у своєму законодавстві диференціює політичні партії та інші асоціації, включаючи тих, хто бере участь у політичній діяльності. Таким чином, законодавство про політичні партії слугує для визнання їх суттєвої ролі у демократичній політиці (п. 10, 11).

Ми не ставимо за мету сформулювати власне (унікальне) визначення поняття «політична партія». Практичної потреби в цьому немає. Однак вважаємо за необхідне акцентувати увагу на добровільній природі об'єднання в політичні партії [9, с. 183], на їх суттєву роль у забезпеченні плюралізму та успішного функціонування демократії [10, с. 435]. Саме це є ключовим критерієм поширення щодо них статей 10 «Свобода вираження поглядів» та 11 «Свобода зібрань та об'єднання» Конвенції про права людини і основоположних свобод при захисті прав в Європейському Суді.

Політичне фінансування та його джерела. Гарантуючи свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України (ст. 15 Конституції України), у ст. 14 Закону України «Про політичні партії» законодавець закріпив за політичними партіями: 1) право на кошти та інше майно для здійснення своїх статутних завдань; 2) виокремив дві самостійні форми надання матеріальної та фінансової підтримки політичних партій: а) внески на підтримку партій (грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, позики (кредити), нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального або негрошового характеру, у тому числі членські внески членів політичної партії, спонсорство третіми особами заходів чи іншої діяльності на підтримку партії, товари, роботи, послуги, надані або отримані безоплатно чи на пільгових умовах (за ціною, нижчою за ринкову вартість ідентичних або подібних робіт, товарів та послуг на відповідному ринку); б) державне фінансування статутної діяльності політичних партій (у тому числі оплата праці працівників статутних органів політичної партії, її місцевих організацій в порядку, передбаченому законодавством).

Надання матеріальної та фінансової підтримки політичним партіям зазвичай іменується як полі-

тичне фінансування, а форми такої підтримки вказують на джерела фінансування. Однак, звертаємо увагу, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 17¹ Закону України «Про політичні партії» державне фінансування поширюється виключно на статутну діяльність політичних партій (не пов'язану з їх участю у виборах чи то народних депутатів, Президента України, чи місцевих виборах).

З огляду на викладене нами вище, очевидним є той факт, що фінансування політичної партії (політичне фінансування) напряму пов'язане зі здійсненням її статутних завдань. Особливо цей зв'язок відстежується при здійсненні державного фінансування. На думку експертів, відсутність законодавчого визначення поняття статутної діяльності «породжує ризики вибіркового правозастосування та впливу політичних чинників на прийняття рішень щодо застосування санкцій за порушення вимог щодо державного фінансування партій» [11, с. 23].

У подальшій частині цієї статті ми викладемо своє бачення шляхів розв'язання окресленої проблематики, проте, наразі висловлюємо незгоду щодо ідеї її вирішення шляхом формулювання законодавчого визначення поняття статутної діяльності політичної партії. При такому підході є велика ймовірність зміщення акцентів ролі держави, як гаранта реалізації громадянами України права на свободу об'єднання в політичні партії та призведе до втручання з її боку у права партій, що захищаються Конвенцією про права людини і основоположних свобод.

Необхідно наголосити, що словосполучення «статутна діяльність політичних партій» у Законі України «Про політичні партії» вживається десятки разів без відповідного юридичного визначення. Натомість, вітчизняний законодавець сконцентрував увагу на формулюванні переліку відомостей, які повинен містити статут політичної партії: 1) найменування політичної партії; 2) перелік статутних органів політичної партії, порядок їх утворення, їхні повноваження і термін цих повноважень; 3) порядок вступу до політичної партії, зупинення та припинення членства в ній; 4) права

та обов'язки членів політичної партії, підстави припинення чи зупинення членства в політичній партії; 5) порядок створення, загальну структуру та повноваження обласних, міських, районних організацій політичної партії та її первинних осередків; 6) порядок внесення змін та доповнень до статуту і програми політичної партії; 7) порядок скликання та проведення партійних з'їздів, конференцій, зборів та інших представницьких органів політичної партії; 8) джерела матеріальної та фінансової підтримки політичної партії, її місцевих організацій, порядок здійснення витрат політичної партії; 8-1) порядок здійснення внутрішньопартійного фінансового аудиту, а також порядок утворення (призначення на посаду та звільнення з посади), повноваження і термін повноважень органів чи посадових осіб, відповідальних за здійснення такого аудиту; 8-2) порядок залучення аудиторської фірми для проведення зовнішнього незалежного аудиту фінансової звітності; 9) порядок ліквідації (саморозпуску), реорганізації політичної партії, використання її коштів та іншого майна, що залишилися після її ліквідації (саморозпуску); 10) розмір квот, що визначає мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії у загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати місцевих рад в багатомандатних виборчих округах і має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку (ст. 8 Закону).

Враховуючи вищевикладене, хочемо наголосити, що, по-перше, зазначений перелік відомостей наводиться в законі як вичерпний, а по-друге, зміст конкретного внутрішнього регулювання цих питань і приписів статуту залишається на розсуд політичної партії.

Оскільки політична партія є суб'єктом громадянського суспільства [12], інститутом громадянського суспільства [13, с. 169-207], конституційною формою реалізації права на об'єднання (ст. 36 Конституції України), невинуватим буде закріплення у законі вичерпного переліку різновидів та напрямків її статутної діяльності. Підґрунтям для формування нашої наукової позиції є такі рішення Конституційного Суду України:

1) у справі щодо конституційності статті 248-3 ЦПК України № 6-/2001 від 23.05.2001 [14]. Зокрема, внутрішня організація, взаємовідносини членів об'єднань громадян, їх підрозділів, статутна відповідальність членів цих об'єднань регулюються корпоративними нормами, встановленими самими об'єднаннями громадян, які базуються на законі; визначаються питання, які належать до їх внутрішньої діяльності або виключної компетенції і підлягають самостійному вирішенню. Конституційний Суд України наголошує, що втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб у здійснювану в рамках закону діяльність об'єднань громадян не допускається;

2) у справі про утворення політичних партій в Україні № 2-рп/2007 від 12.06.2007 [15]. Як ідеться в рішенні, законодавець має право на основі Конституції України та міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, додатково врегульовувати правовий статус політичних партій шляхом встановлення нормами Закону процедури їх створення, порядку державної реєстрації та контролю за їх діяльністю, але за умови, якщо ці норми не звужать обсяг конституційних прав на свободу об'єднання у політичні партії і не унеможливають реалізацію права кожного на прояв своєї політичної позиції.

Варто наголосити, що за міжнародними стандартами, включення до статуту партії видів та форм діяльності не є обов'язковим. Наприклад, п.п. 109-112 Положення про правове регулювання політичних партій, прийнятого Венеціанською комісією (CDL-AD(2010)024), визначаючи стандарти щодо правил внутрішнього розпорядку партії, встановлюють, що не обов'язково, щоб у законодавстві про політичні партії містилася вимога вироблення партійного статуту або ж його оприлюднення. Проте, наявність такого статуту вимагається законом у деяких державах-членах ОБСЄ, так як положення, які в ньому містяться, можуть зіграти важливу роль в утвердженні прихильності партій ідеалам рівності та недискримінації.

Тому, встановлення вичерпного переліку видів статутної діяльності може розглядатися

як надмірне втручання держави у діяльність політичних партій. Обмеженнями в цьому плані можна вважати загальне цільове призначення, яке сформульоване у визначенні політичної партії «має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах», а також загальний обов'язок дотримуватися Конституції, Закону України «Про політичні партії», а також інших законів України та згідно із партійним статутом (ч. 1 ст. 3 Закону України «Про політичні партії»).

Проблематика обмежень використання політичними партіями коштів державного фінансування. Фінансування політичних партій із державного бюджету потребує реалізації заходів щодо здійснення державного контролю та створення ефективного механізму моніторингу за цільовим використанням коштів, виділених із Державного бюджету України на фінансування їх статутної діяльності. Тому, для належного правового регулювання цього питання, законодавцю доцільно визначити більш конкретне цільове призначення державного фінансування політичної діяльності. Приєднуємося до наукової позиції В.В. Джугана, який вважає, що законодавство України потребує відповідних змін, які б чітко визначили види діяльності, на які політичні партії можуть використовувати кошти, отримані з державного бюджету на фінансування статутної діяльності. Такі зміни автор пропонує запровадити в ст. 17-1 Закону України «Про політичні партії» шляхом встановлення виключного переліку потреб, на які політичні партії можуть використовувати кошти, отримані з державного бюджету [16, с. 12]. Фактично йдеться про окремі напрямки статутної діяльності, витрати на які держава бажає підтримати фінансово. Таким чином, законодавцю вдасться уникнути обмеження всієї діяльності партії чітко визначеним переліком дій за принципом «дозволено те, що передбачено законом» / «заборонено все те, що прямо не дозволено законом».

Усталеною є позиція, відповідно до якої державне фінансування поточної діяльності політичних партій спрямоване на довгострокову підтримку процесу інституалізації політичних партій і забезпечення функцій, не пов'язаних із виборами,

наприклад, освіти громадськості та збір думок [17, с. 67].

Слід звернути увагу на деякі аспекти досліджуваної проблеми, закріпленої у згаданому нами вище Положенні про правове регулювання політичних партій, прийнятого Венеціанською комісією (CDL-AD(2010)024):

1) при розробці відповідних законодавчих актів держави-члени ОБСЄ можуть ввести в них ряд важливих положень про фінансування політичних партій, зокрема, обмеження на використання бюджетних коштів (п. 160);

2) виділення партіям коштів із державного бюджету має супроводжуватися контролем за їх витрачанням з боку спеціальної державної контрольно-наглядової установи, котра перевіряє партійну фінансову звітність (п. 189);

3) у законодавстві слід встановити, кому можуть відпускатися кошти політичних партій у період, що передує виборам, і які обмеження накладаються на їх використання третіми особами, безпосередньо не пов'язаними з партією (п. 205).

Треба взяти до уваги ще й Положення про заборону і розпуск політичних партій і аналогічні заходи, прийнятого Венеціанською комісією CDL-INF(2000)001 [18, Додаток I А «Формальні обмеження»] стосовно того, що в багатьох державах національні законодавства регулюють фінансування політичних партій, особливо, якщо партії підтримуються коштами із державного бюджету. Однак у абсолютній більшості країн недотримання законодавства в цій сфері не призводить до розпуску партії або прийняття аналогічних заходів.

Висновки. Враховуючи викладене, є підстави для формулювання наукового твердження:

1) конституційні вимоги щодо правового порядку в Україні поширюються і на відносини з фінансування політичних партій з тією різницею, що:

а) в межах загально-дозвільного типу правового регулювання політична партія має гарантовану державою можливість діяти будь-яким чином та у будь-який спосіб, не порушуючи законодавчо встановлених заборон / обмежень;

б) у межах спеціально-дозвільного типу правового регулювання Верховна Рада України має право обрати один із підходів до законодавчого врегулювання напрямів використання політичними партіями коштів державного бюджету шляхом визначення виключного переліку потреб для фінансування їх статутної діяльності, на які або дозволяється, або ж забороняється здійснювати витрати.

Терміном «політичне фінансування» охоплюються відносини, пов'язані як із наданням матеріальної та фінансової підтримки політичним партіям для здійснення своїх статутних завдань, так і з реалізацією заходів щодо державного контролю за законним та цільовим використанням політичними партіями державних коштів. Наразі, звіти партій, які надходять до НАЗК і розміщуються в цілях оприлюднення на офіційному веб-сайті органу, засвідчують тенденцію щодо використання коштів державного бюджету на заробітну плату, оренду нерухомості, матеріальні витрати та оплату послуг, у тому числі зв'язку, пропагандистську діяльність, утримання регіональних осередків. Ця інформація є корисною в контексті напрацювання відповідних пропозицій щодо удосконалення положень Закону України «Про політичні партії» в частині регламентації витрат тих партій, що знаходяться на державному фінансуванні.

Література

1. Висоцький В.М. Функції політичних партій: правовий зміст, поняття, ознаки, правова регламентація. *Держава і право*. 2010. Вип. 49. С. 147-153. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34297/21-Visotskiy.pdf?sequence=1>.

2. Конституція України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2011. 1128 с.

4. Про політичні партії: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.

5. Положение о правовом регулировании деятельности политических партий: Европейская комиссия «За демократию через право» (Венецианская комиссия). Под редакцией ОБСЕ/БДИЧ и Венецианской комиссии. Принято Венецианской комиссией на 84-ом пленарном заседании (Венеция, 15-16 окт. 2010 г.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-rus).

6. Справа «Партія добробуту (Refah Partisi) Ербакан, Казан та Текдаль проти Туреччини» від 31 лип. 2001 р.: Рада Європи. Європейський суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_046#Text.

7. Рішення палати у справі «Дікле від імені DEP (Демократичної партії) проти Туреччини» від 10 груд. 2002 р.: Комюніке Секретаря Суду. URL: http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=569#_edn1.

8. Code of good practice in the field of political parties: European commission for democracy through law (Venice Commission). Adopted by the Venice Commission at its 77th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2008). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)021-e).

9. Ярош Я.Д. Політична конкуренція парламентських партій: дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02. Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк, 2019. 437 с.

10. Дахова І.І. Свобода об'єднань у рішеннях Європейського Суду з прав людини. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15198/1/Dahova_434-436.pdf.

11. Посібник для політичних партій з політичного фінансування. Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) в Україні. 2018. 164 с.

12. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільства. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2(4). С. 146-155. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/81/75>. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2018-02-146-156>

13. Берченко Г.В. Громадянське суспільство в Україні: конституційні аспекти: монографія. Харків: Юрайт, 2014. 208 с.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо конституційності статті 248-3 ЦПК від 23 трав. 2001 р. № 6-/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі про утворення політичних партій в Україні від 12 чер. 2007 р. № 2-рп/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07#Text>.

16. Джуган В.В. Конституційно-правові засади фінансування політичних партій в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» МОН України. Ужгород, 2017. 17 с.

17. Глобальные стандарты политического финансирования / под ред. Магнуса Йомана и Гани Заинулбаи. Международный фонд избирательных систем. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/PF_Regulation_Book_Russian.pdf.

18. Положение о запрещении и роспуске политических партий и аналогичных мерах: Европейская комиссия «За демократию через право» (Венецианская комиссия). Под редакцией ОБСЕ/БДИЧ и Венецианской комиссии. Принято Венецианской комиссией на 41-ом Пленарном заседании (Венеция, 10-11 дек. 1999 г.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-rus).

References

1. Vysoc'kyj V.M. Funkcii' politychnyh partij: pravovuj zmist, ponjattja, oznaky, pravova reglamentacija. *Derzhava i pravo*. 2010. Vyp. 49. S. 147-153. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34297/21-Visotskiy.pdf?sequence=1>.

2. Konstytucija Ukrai'ny vid 28 cher. 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Konstytucija Ukrai'ny. Naukovo-praktychnyj komentar / redkol.: V.Ja. Tacij (golova redkol.), O.V. Petryshyn (vidp. sekretar), Ju.G. Barabash ta in.; Nac. akad. prav. nauk Ukrai'ny. 2-ge vyd., pererobl. i dopov. Harkiv: Pravo, 2011. 1128 s.

4. Pro politychni partii: Zakon Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.

5. Polozhenie o pravovom regulirovanii dejatel'nosti politicheskikh partij: Evropejskaja komissija «Za demokratiju cherez pravo» (Venecijskaja komissija). Pod redakciej OBSE/BDICH i Venecijskoj komissii. Prinjato Venecijskoj komissiej na 84-om plenarnom zasedanii (Venecija, 15-16 okt. 2010 g.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-rus).

6. Sprava «Partija dobrobutu (Refah Partisi) Erbakan, Kazan ta Tekdal' proty Turechchyny» vid 31 lyp. 2001 r.: Rada Jevropy. Jevropejs'kyj sud z prav ljudyny. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_046#Text.

7. Rishennja palaty u spravi «Dikle vid imeni DEP (Demokratychnoi' partii') proty Turechchyny» vid 10 grud. 2002 r.: Komjunike Sekretarja Sudu. URL: http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIIdx=569#_edn1.

8. Code of good practice in the field of political parties: European commission for democracy through law (Venice Commission). Adopted by the Venice Commission at its 77th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2008). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)021-e).

9. Jarosh Ja.D. Politychna konkurencija parlaments'kyh partij: dys. ... d-ra polit. nauk: 23.00.02. Shidnojevropeys'kyj nac. un-t imeni Lesi Ukrainky. Luc'k, 2019. 437 s.

10. Dahova I.I. Svoboda ob'jednan' u rishennjah Jevropeys'kogo Sudu z prav ljudyny. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15198/1/Dahova_434-436.pdf.

11. Posibnyk dlja politychnyh partij z politychnogo finansuvannja. Mizhnarodna fundacija vyborchyh system (IFES) v Ukraini. 2018. 164 s.

12. Jarosh Ja. Politychni partii' jak sub'jekty gromadjans'kogo suspil'stva. *Mizhnarodni vidnosyny, suspil'ni komunikacii' ta regional'ni studii'*. 2018. № 2(4). S. 146-155. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/81/75>.

13. Berchenko G.V. Gromadjans'ke suspil'stvo v Ukrai'ni: konstytucijni aspekty: monografija. Harkiv: Jurajt, 2014. 208 s.

14. Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny u spravi shhodo konstytucijnosti statii 248-3 CPK vid 23 trav. 2001 r. № 6-/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>.

15. Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny u spravi pro utvorennja politychnyh partij v Ukrai'ni vid 12 cher. 2007 r. № 2-rp/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07#Text>.

16. Dzhugan V.V. Konstytucijno-pravovi zasady finansuvannja politychnyh partij v Ukrai'ni ta kraih ES: porivnjaj'nyj analiz: avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk: 12.00.02. Derzh. VNZ «Uzhgorod. nac. un-t» MON Ukrai'ny. Uzhgorod, 2017. 17 s.

17. Global'nye standarty politicheskogo finansirovanija / pod red. Magnusa Jomana i Gani Zainulbai. Mezhdunarodnyj fond izbiratel'nyh sistem. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/PF_Regulation_Book_Russian.pdf.

18. Polozhenie o zapreshhenii i rospuske politicheskikh partij i analogichnyh merah: Evropejskaja komissija «Za demokratiju cherez pravo» (Venecijskaja komissija). Pod redakciej OBSE/BDICH i Venecijskoj komissii. Prinjato Venecijskoj komissiej na 41-om Plenarnom zasedanii (Venecija, 10-11 dek. 1999 g.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)001-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)001-rus).

FINANCING OF POLITICAL PARTIES: THEORETICAL ASPECTS OF DETERMINING THE TYPE (PRINCIPLE) OF LEGAL REGULATION

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: yar220195@gmail.com

Purpose: scientific substantiation of the choice of the principle that the legislator should be guided by when choosing the type of legal regulation and improving the mechanisms of state control over compliance with restrictions on political financing, including regulation of the state budget to finance the statutory activities of political parties in Ukraine. **Research methods:** analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, concretization, generalization. The constitutional requirements for the rule of law in Ukraine also apply to relations on the financing of political parties with the difference that: a) within the general permissive type of legal regulation, a political party has a state-guaranteed opportunity to act in any way and in any way; violating statutory prohibitions / restrictions; b) within the special permitting type of legal regulation, the Verkhovna Rada of Ukraine has the right to choose one of the approaches to legislative regulation of the use of state budget funds by political parties by determining an exclusive list of needs to finance their statutory activities. **Results:** author's conclusions about the principles that must be considered as a criterion for choosing the type of legal regulation of relations in the field of financing of political parties. **Discussion:** solving the problem of determining the type of legal regulation of relations in the field of financing of political parties is associated with the correct definition of the legal nature of political parties and statutory restrictions on the sources of their funding. The term «political financing» covers relations related to the provision of material and financial support to political parties for the implementation of their statutory tasks, as well as the implementation of measures for state control over the lawful and targeted use of state funds by political parties.

Keywords: statutory activity; political party; financing; state financing; types (principles) of regulation.